

лука, чаму, лука, ды ня зелена“. Такі абрад называецца „вадзіць луку“. А карагод сымбалізуе *лучнасьць, злучэньне, адзінства*. Такі сэнс зафіксаваўся і ў нашых геаграфічных назвах. Згадаем раку *Случ*, ад назвы якой паходзіць імя гораду *Слуцку*. Ужываецца гэты карань і ў анатоміі ды заалёгіі. Памятаю перадавіцу ў даваеннай слуцкай раёнцы: „Сьвінаводы! Ударна правядзём *злучку!*“

Паралельна ў беларускай мове жыло, разьвівалася й пускала свае адгалінаваньні імя ўласнае *Лука*, якое прыйшло да нас з хрысьціянствам як імя эвангеліста *Лукі*. *Лукашом*, напрыклад, зваўся бацька Францішка Скарыны. У мінулым стагодзьдзі нехта (часта думалі, што ананімны расейскі паэт) напісаў знакамітую эратычную паэму „*Лука Мудзішчаў*“, якую ня так даўно ў нас перастварылі ў ананімную палітычную сатыру „*Лука Мудзішчаў — прэзыдэнт*“. У 1930-я гады *Лука Бэндэ* праводзіў у беларускай літаратуры сталінскую палітыку, адным з вынікаў якой стаў расстрэл 2 кастрычніка 1937 году таленавітага 28-гадовага празаіка *Лукаша* Калюгі. Бадай з тых часоў імя *Лука* або *Лукаш* страціла ў нас сваю папулярнасьць. Хлопчыкаў так ужо не называлі і пакуль што не называюць.

Затое імя-аснова *Лукаш* сёньня часта гучыць у прозьвішчах беларускай эліты ад журналістыкі, шоў-бізнэсу, акадэмічнай навукі, палітыкі... *Лукашэвічы, Лукашукі і Лукашыкі, Лукашавы, Лукашанцы*... Пасьля прыходу да ўлады першага прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі слова „*лука*“, зрабіўшы свой пакручасты гістарычны шлях ад беларускага фальклёру вясковага, вярнулася ў фальклёр гарадзкі, вулічны. „*Луку на муку!*“ — скандуюць дэманстранты падчас апазыцыйных мерапрыемстваў. Тое, што сымбалізавала *лучнасьць* людзей міжсобку і са сваёй зямлёй, сёньня стала вобразам таго, што *разлучае* й сымбалізуе аўтарытарнае беларускае кіраўніцтва, якое ня любіць Беларусі. З двух стараславянскіх вытворных ад *лукі* — *лучнасьці і лукаўства* — сёньня ў Беларусі запанавала другое.

Дарэчы, блізкае паходжаньнем да *лукі* і слова *лук*. *Лук* — вядомая старажытная зброя, якую сёньня часта вырабляюць сабе беларускія хлопчыкі, калі гуляюць у рыцараў.

Лысіна

Рыгор Сітніца

„Як у калгасе ні працуй, а маеш *чорта лысага*“, — казаў раз-пораз хтосьці зь вяскоўцаў, атрымаўшы гаротныя працадні. Хто такі гэты *лысы чорт*, я тады ня цяміў. Бо ведаў, што *лысымі* бываюць вясновыя пагоркі, і жыта, і сенажаць, у якіх ад макрэчы парабіліся *лысіны*.

Лысымі маглі быць таксама цяляты і коні, а ледзьве ня кожная другая карова звалася *Лыскаю* ці *Лысухаю*. *Лысым* яшчэ быў нейкі дзядзька на партрэце ў калгаснай канторы, пра якога вяскоўцы казалі, што *на ягонай лысіне хоць боб малаці*. Пазьней я даведаўся, што звалі таго дзядзьку Мікіта Хрушчоў.

За тым часам, калі ўсім нам і ўдзень і ўноч сьвяціла ярчэйшая ад сонца *лысіна* колішняга правадыра сусьветнай галоты, слова „*лысы*“ набыло дадатковае адценьне. „На халеру ўвіхацца, калі ўсё роўна *лысага* пакажуць“,

— гаварыў хтосьці са знаёмых будаўнікоў камунізму. „Дык што я, *лысы*, каб гарбаціцца задарма“, — казаў нехта іншы з гегэмонаў, хаця за „*лысага*“, гэта значыць, за дзесяць рублёў ён мог набыць ажно дзесяць пляшак пладова-ягаднага.

А тым часам міліцыянты хвацка „*рабілі лысага*“, зацягнуўшы ў пастарунак якога-небудзь тутэйшага хіпака. Зрэшты, мне й самому аднойчы надарылася *пабыць лысым*, прыкра патрапіўшы ў савецкае войска.

Праз пэўны час, калі *лысае сонца* экс-правадыра пачало заходзіць, над нашым краем узышло адразу некалькі зырккіх галоваў, паміж сабой аднак прыкметна вылучаючы постаць *Ведзьмака Лысагорскага* зь ягоньмі паэмамі „Сказ пра *Лысую гару*“ і „Лука Мудзішчаў — прэзыдэнт“. Хто такі *гр.В.Лысагорскі*, ня высветліла нават судовае сьледства.

Лябірынт

Уладзімер Арлоў

Лябірынт — знакавае слова беларускае культуры. Цягам стагодзьдзяў беларусы ратавалі ў нябачных чужынскаму воку сховах мову, звычкі, памяць.

Старажытную беларускую цывілізацыю, схаваную ад захопнікаў у полацкіх лёхах, паказаў у сваёй фантастычнай аповесьці „*Лябірынты*“ Вацлаў Ластоўскі.

Слова *лябірынт* прыйшло да нас з антычнасьці. У грэцкай міталёгіі *лябірынтам* называлася збудаваная на востраве Крыт грандыёзная спаруда з забытанымі хадамі, адкуль аніхто ня мог выбрацца. У *лябірынце* жыла крыважэрная пачвара — чалавекабык Мінатаўр, якому аддавалі на разарваньне маладых афінянаў.

Першым, хто выбавіўся зь *лябірынту*, быў пераможца Мінатаўра Тэзэй, якому дапамог клубок нітак, падараваны герою закаханай у яго Арыяднай.

Беларусь мае свае *лябірынты*. І легендарныя, і мэтафарычныя, і цалкам рэальныя. Найславуцейшы зь іх — Полацкі — разгалінаваная сыстэма падземных хадоў-лёхаў, якая ў сярэднявеччы злучала гарадзкія манастыры й храмы.

Магчыма, менавіта там, у Полацкім *лябірынце*, у гады Інфлянцкае вайны зьнікла славутая Полацкая бібліятэка з кнігамі, пісанымі рукою самой Эўфрасіньні. Можа, якраз у гэтых таямнічых лёхах некалі знойдзецца неацэнны Полацкі летапіс. Існуе вэрсія, згодна зь якой у 1941 годзе зьнікла толькі копія нашае нацыянальнае сьвятыні — крыжа Лазара Богшы. А арыгінал таксама трэба шукаць у полацкіх сутарэньнях.

Цяперашняя ўлада зноў асуджае беларускую культуру на напаўпадпольнае існаваньне, заганяючы яе ў сутарэньні. Ужо каторы год краіна блукае ў *лябірынце*, шукаючы зь яго выйсьця ў XXI стагодзьдзе.

Лягер

Сяргей Дубавец

Лягер — небеларускае слова. Запазычанае за Пятром I зь нямецкай расейскае слова „*лагерь*“ у нас вымаўлялася як „*лагер*“, і ў адным шэрагу з „трап-